

"שִׁמְעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי! – שֶׁבֶט לֹוי אֹפּוּזִיזִיה לְמֹשֶׁה רַבְנוּ?!"

במדבר פרק טז פסוק ח

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל קָרַח שִׁמְעוּ נָא בְּנֵי לֵוִי:

רש"י:

(ח) ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי – התחיל לדבר עמו דברים רכים כיון שראוהו קשה עורף אמר עד שלא יסתתפו שאר השבטים ויאזדו עמו אדבר גם אל כולם התחיל לזרז בהם: שמעו נא בני לוי:

וצריך להבין:

1. אם רצה לדבר 'אל כולם' ופנייתו היא לשכנוע 'שאר השבטים' היה לו לומר: 'שמעו נא בני ישראל' [תואר הכולל את כל השבטים]?
2. ובכלל למי כוונתו 'בני לוי'? הרי בפסוק לא הוזכר משבט לוי רק קרח בלבד ואילו שלשת-שותפיו היו משבט ראובן ומאתיים וחמישים היו 'מבני ישראל' משמע מכל שאר שבטים, א"כ מהו 'בני לוי'?

וכתב רבינו חננאל, כי אלה הנקהלים כולם היו לויים משבט קרח, וזה טעם רב לכם בני לוי (פסוק ז), שמעו נא בני לוי (פסוק ח), אולי חשבו כי כל שבטם נבחר לכהונה ומשה מעצמו חלק כבוד לאחיו, ע"כ.

והרמב"ן דוחה פירושו מכל וכל:

וחלילה שהיו בשבט משרתי אלהינו מאתים וחמשים קרואים ונשיאים בני מרי מבעטים ברבם [משה] ובגדול שבטם [אהרן] ומלינים על ה' ... וגם באות המטה ראייה, כי המחלוקת מכל שבטי ישראל היא והכתוב פירש ואנשים מבני ישראל להגיד כי היו מכל השבטים לא מן השניים הנזכרים בלבד

וביאורו של הרמב"ן:

אבל טעם רב לכם בני לוי, בעבור כי קרח היה מפתה לכל השבטים כי לכבודם רוצה להחזיר העבודה לבכוריהם [=היינו, בכורי כל השבטים] כאשר אמר (פסוק ג) כי כל העדה כולם קדושים,

ומשה בחכמתו גילה מצפון לבו לכל העם כי הוא על כהונתו צועק, ואמר שדי לו בכבוד שבטו, רב לכם בני לוי וחזר ואמר שמעו נא בני לוי, לקרח גדולם, וזה טעם ויאמר משה אל קרח (פסוק ח), אבל כולל דבריו עם בני לוי...

אבל לדבריו היה לו לומר: 'רב לשבטך' או 'רב להם' [בגוף שלישי] ואל הנקהלים עליו – לא פנה כלל?

אבל מרש"י משמע שאחר שהתיימש מ'קושי ערפו' של קרח, הפנה דבריו אל 'שאר השבטים' – מדוע א"כ הוא פונה ל'בני לוי' – כאילו הם ה'אפוזיזיה המרכזית'!?

3. גם צ"ל: מדוע פניה זו באה לאחרי הצעת מבחן הקטורת – וכי לא עדיף להקדים דברי פיוס בטרם ה'איוס'?

4. גם תמוה הלשון ברש"י: 'התחיל לזרזם: "שמעו נא בני לוי", מאי שייך כאן ל' זירוז, היה לו לומר 'להזרים' או לחילופין 'לפייסם', כי 'לזרזם' פירושו 'להניעם לפעולה', הרי מטרת משה היתה 'להניאם מפעולה', שיחדלו מהמחלוקת!?

ויובן בהקדם

תבניתו הפקחית של קרח ל'מרד'

(א) ויקח קרח בן יצחק בן קהת בן לוי ודתן וָאָבִיָּרָם בְּנֵי אֱלִיאָב וְאֹזֶן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: (ב) ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם:

רש"י על במדבר פרק טז פסוק א

ויקח קרח – ... ד"ל ויקח קרח משך ראשי סנהדראות שבהם דברים כמו שנא' (במדבר כ) קח את אהרן (הוסע יד) קחו עמכם דברים:

ודתן ואבירים – ... מה עשה עמד וכנס ר"ע ראשי סנהדראות רובן משבט ראובן שכיניו והם אליזר בן קדיאור וחביריו וכיוצא בו שנאמר נשיאי עדה

קריאי מועד ולהלן הוא חומר (במדבר א) חלה
קריאי העדה והלכישן טליתות שכולן תכלת ...

וצריך להבין:

1. מנא ליה לרש"י שהיו כולם 'ראשי סנהדראות', שמא היו 'נשיאי שבטים' או סתם 'רבנים חשובים' או 'שרי אלפים' ו'שרי מאה'?
2. מי הם 'חביריו' של אליצור בן שדיאור?
3. ובעיקר יוקשה: מנין לו לרש"י 'רובן משבט ראובן' [בעוד בפסוק מוזכרים רק שלשה שהם 'בני ראובן']?
4. ולפי דעת רש"י מדוע אליהם לא פנה משה לאמר: "שמעו נא בני ראובן"??

כיצד 'ארגן' קרח

את כל 'גדולי-הסנהדרין'?

לרש"י היה ברור שצירוף 250 'סתם אנשים' מבני ישראל' להפגנה אינם מוכיחים אהדה גדולה למרד ...

הוא היה זקוק ל'תמיכה הלכתית' שתאשר את טענותיו, לכן ארגן 'מועצת ראשי הסנהדראות' מורי ההלכה של כלל האומה.

חזקוני על במדבר פרק טז פסוק ב
ואנשים מבני ישראל - חמשים ומאתים, לקח לו מכל שבט כ"ג חוץ משבטו של לוי שמהם התרעומת, כדי שיהא מכל שבט סנהדרי קטנה [=המונה 23 שופטים - כפול 11 =] בין כולם עם און [בן פלת] דתן ואבירם מאתיים וחמשים ושלשה...

וכיצד הגיע אליהם? דרך 'נשיאי השבטים' אותם הזמין 'אליצור בן שדיאור' [שכנו של בעל המחלוקת] והם הם 'חביריו' לסנהדרין.

על פי זה, 'ראשי הסנהדראות' של כל שבט ושבט לא היו משבט ראובן, אלא מי הם היו?

נציגים מובחרים מ'שבט לוי'

שנבחרו ע"י כל שבט לכהן כ'סנהדרין-שבטי',
כידוע שתפקיד הסנהדרין יועד ל'שבט לוי'

פסוק דברים פרק לג

(ח) וּלְלוֹי אָמַר ... (י) יִזְרוּ מִשְׁפָּטֶיךָ לְיַעֲקֹב
וְתוֹרַתְךָ לְיִשְׂרָאֵל יְשִׁימוּ קְטוֹרֶה בְּאַפְךָ
וּכְלִיל עַל מִזְבְּחֶךָ:

אמנם בתוכם נכללו גם י"ב הנשיאים וגם משבט ראובן אבל הרוב היו 'בני לוי'

ואף שהרמב"ן שלל אפשרות שבשבט משרתי אלוקינו יהיו אנשי מרי המבעטים ברבם...

ס"ל לרש"י שזו היתה 'פיקחותו' של קרח, שהצליח לשתול בסנהדרין 'השקפה מוטעית' שאמנם מינויו ה'פוליטיים' של משה, אינם הלכה למשה מסיני [מאחר שאינם כלולים בגדר 'מצוות התורה']

אמר קרח אחי אבא ארכבעה היו שגא' (קמות ו)
ובני קרח וגו' עמרם הזכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את הקנייה [=על פי ההלכה!]

"שמעו נא בני לוי" – לא לכלל השבט!
אלא פנייה ל'ראשי הסנהדראות'

רש"י בא לבאר מה טעם הפנייה החוזרת של משה לקרח ועדתו, הלא כבר שם לפנייהם בצורה חדה וברורה, את הצעת 'מבחן-הקטורת', שיכריע את הויכוח? מה תוסיף עתה פנייה זו?

רש"י היה תמה: 'כיצד לא נרתעו ראשי הסנהדראות מה'איום' של מבחן הקטורת?

אלא שבראותם את אדישותו של קרח ל'מבחן הקטורת' – זה נתן להם את האומץ ללכת אחריו [אבל לא ידעו שהוא 'עינו הטעות' וחשב ש'הוא יהא נמלט']

ומאחר ומשה חשש שכל 'סנהדרין-שבטי' ישכנע את כל בני שבטו וכל כלל ישראל ייגרר למחלוקת מסוכנת זו.

לכן פנה ל'ראשי הסנהדראות' [שהם משבט לוי]

האמנם היו 'רובן משבט ראובן'?

אין זו אלא 'טעות המדפיס'

"... מה עשה עמד וכנס ר"נ ראשי סנהדראות [רובן ט"ס וצ"ל:] [ר"ב] [=כלומר, מנהיג מרד 'ראשי הסנהדראות' שאורגן באמצעות כל חביריו הנשיאים, הוא:] מִשְׁבֵּט רְאוּבֵן, שְׁכִינֵנו [של קרח] והם אֲלִילֹר בֶּן קְדִיאֹר וְחִבְרִיו וְכִינֹלָא וְ..."

אליהם פנה משה: "שמעו נא בני לוי" וזירזם ודירבנם להצהיר בפומבי על 'פרישה מהמחלוקת', [לא רק מחמת ה'איום' של הקטורת, אלא] מהבנת מעמדם הנעלה כ'שבט לוי' – אין להם לשאוף ל'כהונה' נגד הצו האלוקי!

ולכן בני קרח בתשובתם אמרו: "משה אמת ותורתו אמת" מאי שנא בין 'משה' לבין 'תורתו'? אלא שכאן הודו שלא רק בעניינים של 'תורתו' הוא אמת, אלא גם עצם מהותו של 'משה' [אף בעניינים שלכאורה אינם 'תורתו'] הוא 'אמת' ואיננו שייך כלל לציטוט דברים שאינם אמיתיים, מפי השם.